

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ERFPUNT – CEL ONDERZOEK

1. VOLLEDIGHEID VAN HET UITGEVOERDE VOORONDERZOEK

In het kader van het opstellen van archeologienota werd momenteel enkel een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis hiervan kon enkel vastgesteld worden dat de mogelijkheid bestaat dat er archeologisch erfgoed aanwezig is binnen het projectgebied. Maar dit kon niet met zekerheid worden vastgesteld. Hiervoor zal verder archeologisch onderzoek in de vorm van een prospectie met ingreep in de bodem noodzakelijk zijn.

Interwaas is reeds eigenaar van de gronden. Aanvankelijk werd dan ook een prospectie met ingreep in de bodem voorzien op het grootste deel van het projectgebied. Teneinde deze uit te voeren werd een “Melding vooronderzoek met ingreep in de bodem” (ID 214) ingediend bij het agentschap Onroerend Erfgoed. Deze werd ook goedgekeurd. Enkele dagen voor de geplande start van het onderzoek werd echter protest aangetekend door de pachter van meerdere gronden binnen het projectgebied. De beëindiging van de pacht was wel betekend maar wordt betwist door de tegenpartij. Een procedure tot geldigverklaring van de opzegging werd opgestart bij de vrederechter. Op aanraden van de juristen van de opdrachtgever werd de prospectie met ingreep in de bodem daarom geannuleerd. De effectieve termijn tot de beëindiging van de pacht bedraagt minnelijk 3 maanden. Omwille van de juridische procedure is het niet mogelijk om de prospectie met ingreep in de bodem uit te voeren tot er een definitieve uitspraak is. Deze wordt echter niet verwacht voor september. Teneinde de planning van het project niet verder in het gedrang te brengen, werd beslist om te opteren voor een uitgestelde prospectie met ingreep in de bodem.

2. AANWEZIGHEID VAN EEN ARCHEOLOGISCHE SITE

Op basis van het huidige onderzoek kan geen uitsluitsel gegeven worden omtrent de eventuele aanwezigheid van een archeologische site. Hiervoor zal verder archeologisch onderzoek noodzakelijk zijn.

3. WAARDERING VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

Op basis van de huidige kennis kan er niet met zekerheid gesteld worden dat er al dan niet archeologisch erfgoed aanwezig is binnen het projectgebied. Indien dit echter het geval zou

zijn, zal dit binnen de zones die verstoord zullen worden in het kader van de geplande werkzaamheden deels tot geheel vernield worden. Verder vooronderzoek is dan ook noodzakelijk om te bepalen of er archeologisch erfgoed aanwezig is.

4. IMPACTBEPALING

Het gehele projectgebied heeft een oppervlakte van 77306,67 m². Hiervan zal in een zone van 67691,77 m² mogelijk archeologisch erfgoed verstoord worden.

Bij de geplande inrichtingswerken zal de bestaande perceellering geheel aangepast worden en zullen nieuwe wegen, waterlopen en dijken aangelegd worden. Enkel in het oosten zal een deel van het bestaande bos op perceel 1047 behouden blijven als groenbuffer.

Aangezien de zuidelijke zone reeds opgenomen was in het archeologisch onderzoek van 2012, dient deze zone niet meer opgenomen te worden in het huidige onderzoek.

Rekening houdende met deze factoren wordt geadviseerd om vrijwel het gehele projectgebied verder te onderzoeken. De zones die uitgesloten kunnen worden bij verder onderzoek zijn de zuidelijke zone die reeds onderzocht werd in 2012 en de groenbuffer op perceel 1047.

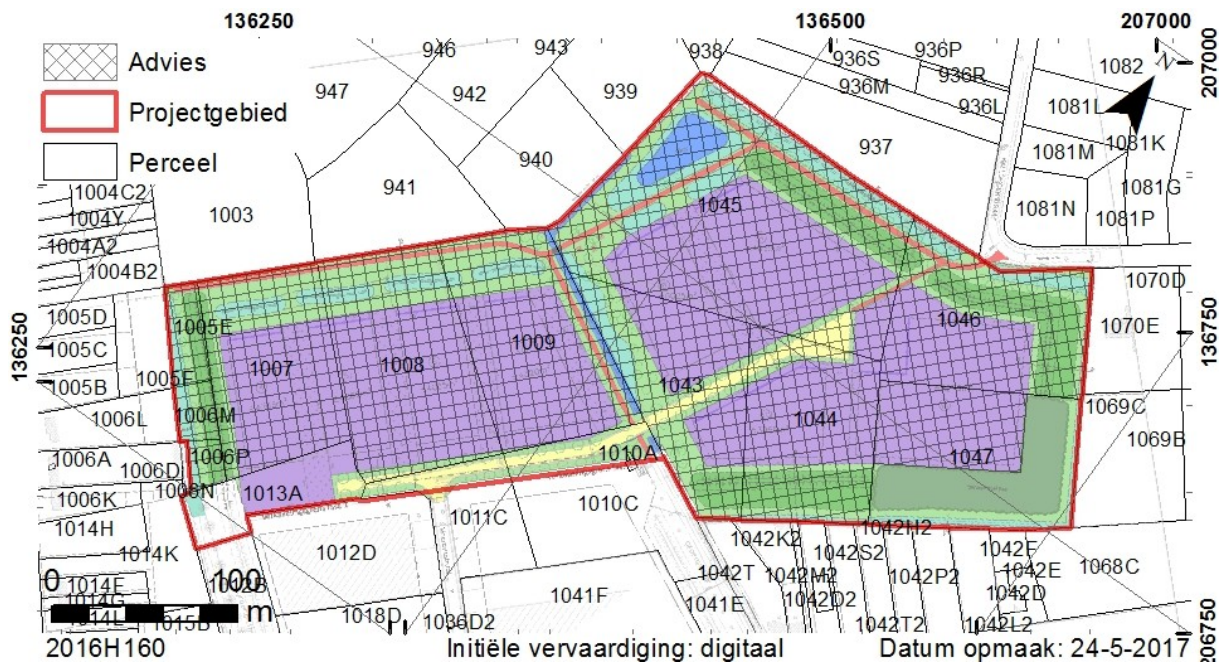

Fig. 1. De ontwerpplannen en het advies op het kadaster (GDI-Vlaanderen 2017a).

5. BEPALING VAN MAATREGELEN

De geplande werken zullen het bodemarchief grotendeels verstoren, een behoud *in situ* binnen de bouwzone is niet mogelijk. Aangezien op basis van het bureauonderzoek niet met zekerheid kon vastgesteld worden of er archeologisch erfgoed aanwezig is binnen het projectgebied, dient dit onderzocht te worden door middel van een prospectie met ingreep in de bodem.

5.1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Naam opdrachtgever: Interwaas, Lamstraat 113, 9100 Sint-Niklaas

Vindplaatsnaam: Sint-Niklaas – Heidebaan-Noord

Provincie: Oost-Vlaanderen

Gemeente: Sint-Niklaas

Deelgemeente: Sint-Niklaas

Plaats: Heidebaan

Toponiem: Eerste Moerput

Coördinaten volledig projectgebied (Lambert '72):

- Noord: 206881,259000 m
- Oost: 136758,604000 m
- Zuid: 206473,815000 m
- West: 136299,176000 m

Kadastrale gegevens: Sint-Niklaas, Afdeling 6, Sectie B, percelen 1005E, 1006M, 1006P, 1007, 1008, 1009, 1010C (partim), 1011C (partim), 1013A, 1043, 1044, 1045, 1046, 1047.

5.2. VRAAGSTELLING EN ONDERZOEKSDOELEN

Het doel van een bijkomende prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen).

Bij de prospectie met ingreep in de bodem dienen minimaal volgende vragen beantwoord te worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
 - o Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - o Wat is de omvang?
 - o Komen er oversnijdingen voor?
 - o Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud *in situ*)?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet *in situ* bewaard kunnen blijven:
 - o Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - o Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?

- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
- Welke zone komt in aanmerking voor vervolgonderzoek? Welke spoordensiteit kan verwacht worden?

5.3. ONDERZOEKSSTRATEGIE EN –METHODE

Het projectgebied dient in één fase onderzocht te worden door middel van proefsleuven. Op basis van het bureauonderzoek is er weinig tot geen reden om aan te nemen dat de ondergrond binnen de geadviseerde zone (ernstig) verstoord werd. Er lijkt dan ook geen reden te zijn om een landschappelijk booronderzoek uit te voeren.

Hoewel de mogelijkheid bestaat dat er prehistorisch materiaal aanwezig is binnen het projectgebied zijn er ons inziens geen argumenten om een intensief archeologisch booronderzoek of een screening door middel van proefputten op te leggen. Door middel van een proefsleuvenonderzoek zal de eventuele aanwezigheid van prehistorisch materiaal eveneens vastgesteld kunnen worden. Daarenboven kan dergelijk onderzoek een beter inzicht bieden in de mogelijke aanwezigheid van sporen uit perioden die gekenmerkt worden door een lagere vondstendensiteit. Indien prehistorisch materiaal aangetroffen wordt, dient dit behandeld te worden overeenkomstig de bepalingen in de Code Goede Praktijk.

De zone waar verder archeologisch onderzoek geadviseerd wordt, wordt afgebakend volgens de volgende coördinaten:

- Noord: 206881,259000 m
- Oost: 136758,678200 m
- Zuid: 206498,902900 m
- West: 136285,997100 m

Indien de beoogde bouwwerken niet door kunnen gaan en het archeologisch erfgoed niet bedreigd wordt, dient de prospectie met ingreep in de bodem niet uitgevoerd te worden.

Op basis van de verschafte antwoorden op de onderzoeksvragen zal beoordeeld worden of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is.

5.4. ONDERZOEKSTECHNIEKEN

De prospectie gebeurt door middel van continue proefsleuven. De proefsleuven dienen minstens 2 m breed te zijn en de afstand tussen de assen van de sleuven bedraagt maximaal 15 m. De sleuven kunnen eventueel worden aangevuld met kijkvensters en dwarssleuven. De inplanting en grootte van deze kijkvensters en dwarssleuven worden op het terrein zelf bepaald door de veldwerkleider. Kijkvensters en dwarssleuven worden gebruikt om een betere inschatting van de sporendichtheid en beter ruimtelijk inzicht te bekomen.

Opgelegde zones mogen niet betreden worden met de kraan en/of ander zwaar materieel.

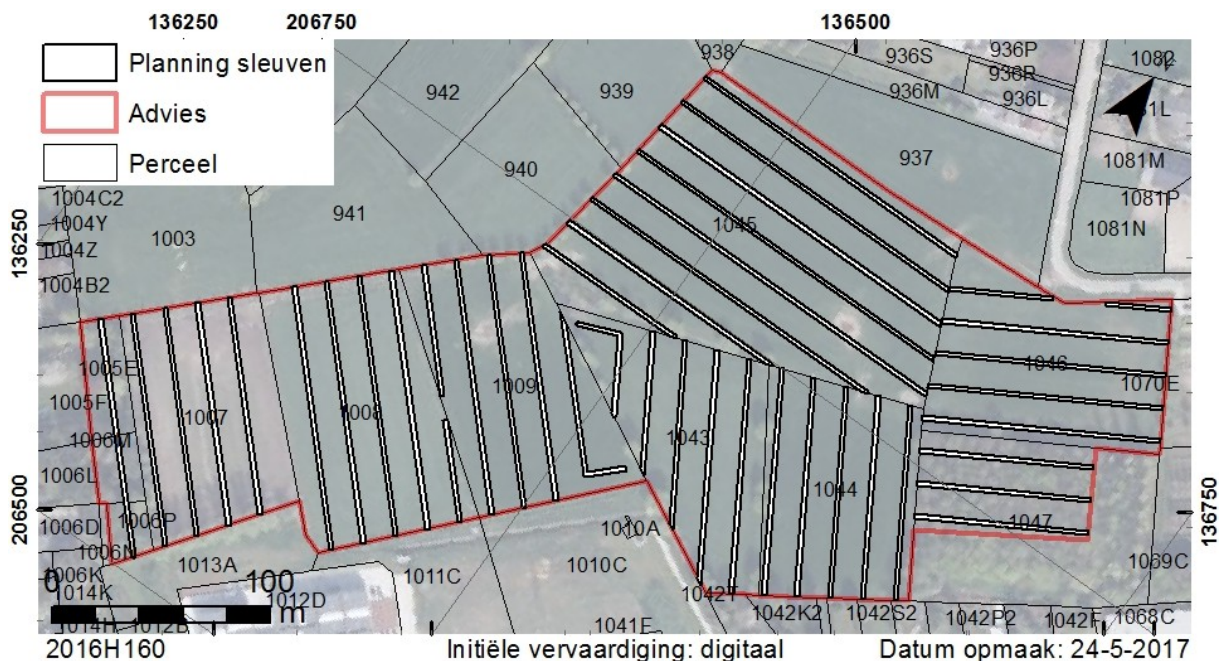

Fig. 2. Sleuvenplan.

Het projectgebied kan optimaal onderzocht worden door middel van 42 sleuven. Gezien de uitgestrektheid van het projectgebied is het niet mogelijk om één vaste oriëntatie aan te houden. De sleuven kunnen best parallel aan één of meerdere perceelgrenzen geplaatst worden. Rekening houdende met een sleufbreedte van 2 m kan op deze manier 8670,45 m² of 12,81% onderzocht worden.

Alle archeologische sporen worden opgeschaafd, gefotografeerd (voorzien van sleufnummer, spoornummer, noordpijl en schaal), ingetekend en beschreven (aard van het spoor, beschrijving van de vulling en de aflijning, textuur, ...). Indien een spoor zich tegen de sleufwand bevindt, wordt het profiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren.

De inplanting van sleuven, kijkvensters en profielputten wordt digitaal ingetekend, evenals de aangetroffen sporen. Bij elke sleuf wordt, om de 5 m en bij elke profielput, de absolute hoogte van het (archeologisch) vlak en van het maaiveld t.o.v. de Tweede Algemene Waterpassing

genomen en op plan gebracht. Wanneer er coupes of boringen worden gezet dient er een uitgeprint plan op schaal 1/50 en op het terrein aanwezig te zijn.

Een selectie van aanwezige sporen wordt gecoupeerd om tot een goede algemene interpretatie te komen en een antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvragen. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring gezet om te verifiëren of het om een dergelijk spoor gaat en om de diepte te bepalen. Het zetten van coupes en/of boringen kan niet als een meerkost gerekend worden.

Van eventueel gecoupeerde sporen dient eveneens een foto (voorzien van spoornummer, sleufnummer, noordpijl en schaallat), een tekening op schaal 1/20 en een profielbeschrijving gemaakt te worden. Vondsten uit de coupes worden stratigrafisch ingezameld.

De sleuven worden door een erkend metaaldetectorist gescreend op metalen vondsten door middel van een metaaldetector. Sporen waarbij de metaaldetector een signaal gaf, worden aangeduid in de sporenlijst. Vondsten worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. Ingezamelde vondsten worden voorzien van een label en volgens de regels van de kunst ingepakt en geconserveerd.

De archeologische uitgravingen worden terug gevuld, rekening houdend met de wetgeving rond bodemverzet. Sporen die snel dreigen te degraderen (bv. inkalven, vervagen van aflijning of kleur, verdwijnen dateringmogelijkheden, ...) worden beschermd.

De prospectie met ingreep in de bodem moet worden uitgevoerd in goede terreinomstandigheden. Dit betekent o.m. dat:

- de weersomstandigheden dermate zijn dat ze een goede waarneming toelaten. De veldwerkleider voorziet een scenario voor het geval de prospectie moet worden uitgesteld omwille van slechte weersomstandigheden.

Hierbij zijn maatregelen ter bescherming van kwetsbare contexten inbegrepen.

- de veldwerkleider een voorstel doet om de veldstrategie aan te passen indien de terreinomstandigheden dit vereisen.
- bij een langdurige opschorting (>1 maand) door de veldwerkleider maatregelen voorgesteld worden om de degradatie van alle aanwezige sporen tegen te gaan.
- de opgravingzone visueel en/of fysiek is afgescheiden van andere zones waar werken uitgevoerd worden.
- de veldwerkleider een duidelijk zicht heeft op eventueel aanwezige leidingen.
- de werf is ingericht conform de vigerende wetgevingen inzake arbeid, bodemverzet en veiligheid.

- er duidelijke afspraken zijn tussen de veldwerkleider en de opdrachtgever over:
 - o wie de kraan levert;
 - o wie de bemaling voorziet in geval van wateroverlast;
 - o het terug dichten van de sleuven en herstel terrein;
 - o communicatie met de pers.

5.5. VOORZIENE AFWIJKINGEN VAN DE CGP

Voor het uitvoeren van de prospectie met ingreep in de bodem worden geen afwijkingen van de *Code Goede Praktijk* voorzien. Indien dit toch noodzakelijk zou zijn, dient dit steeds beargumenteerd te worden.

Indien de beoogde bouwwerken niet doorgaan, dient de prospectie met ingreep in de bodem niet uitgevoerd te worden.

5.6. RANDVOORWAARDEN

Binnen het projectgebied zijn op verscheidene percelen bomen aanwezig. Het verwijderen van deze bomen mag niet gebeuren via ontworteling. De bomen moeten worden afgezaagd en gecontroleerd uitgefreesd.